

N:o 39.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 Mars 1868, kl. 11 f. m.

*Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 5,
med anledning af väckta motioner rörande folkskolan och
elementarläroverken.*

Utskottet har till behandling emottagit en motion af Herr *S. Rosenberg* (N:o 6) rörande folkundervisningens ordnande efter i vissa delar förändrade grunder, äfvensom motioner af Herrar *Hedlund* (N:o 159), *Grafström* (N:o 166) och *A. W. Nilson* (N:o 223) beträffande elementarläroverken, hvilka motioner blifvit, till följd af deras inbördes samband, behandlade i ett sammanhang, och öfver hvilka Utskottet på grund deraf äfven velat afgifva ett gemensamt utlåtande.

Den förstnämnde motionären, Herr *Rosenberg*, har ansett tiden nu vara inne, att mera bestämdt ordna den Svenska folkskolan uppå de trenne afdelningar, hvari hon börjat i verkligheten småningom gestalta sig, nemligen af den s. k. småskolan, ordinarie folkskolan och högre folkskolan, antagande att hvardera af dessa afdelningar borde hvar för sig få, åtminstone i allmänna grunddrag, bestämdt minimum af de läroämnen och kurser de hafva att genomgå, hvaraf borde följa, "att intet barn må intagas i ordinarie folkskola, som icke inhemtat småskolans, eller i högre folkskola, som ej inhemtat ordinarie folkskolans kunskapsmått".

Bland skälen för en sådan anordning, som motionären anført, må särskildt framhållas hans anmärkning att det är en misshushållning med lärarekrafter och penningar, att låta en mera kunskapsbildad och högre aflönad lärare bedrifva en undervisning, som likaväl kunde bestridas af en person med mindre studier och anspråk.

Det var utan tvifvel detta skäl jemte många omständigheter i öfrigt, som framkallade de s. k. småskolorna och som förmådde Rikets Ständer vid 1856—1858 års riksdag, att till dem anslå bidrag af statsmedel. Med dessa första "botten"- eller primärskolor, stående i ett närmare samband med hemmen, åsyftades, att de skulle bilda det för alla gemensamma underlag, derifrån barnen, med en något mera utvecklad uppfattningsförmåga samt vunnen öfning i vilkoren för vidare kunskapers inhemtande, skulle inträda i den utaf examinerad lärare ledda sockenskolan, eller egentliga folkskolan. Genom att denna sålunda befriades från att undervisa abedariet och stafvare, skulle hon kunna fortgå icke blott till det i Folkskolestadgans 7 § bestämda minimum för "de skolbarn, som af fattigdom hindras att undervisningen längre tid begagna eller sakna erforderlig fattningsgåfva", utan långt derutöfver, åtminstone hvad de barn angår, som ej kunna räknas till de mindre lyckligt lottade.

Så voro dessa bottenskolor af statsmagterna erkända såsom fullt berättigade länkar i rikets folkskoleväsen och så hafva de, under de tio år, som sedermera förflutit, uppstått till ganska stort antal, isynnerhet i de vidsträcktare socknarne af landet. Omkring 2,000 sådana skolor verka nu på skiljda orter med ett årligt statsbidrag af 150,000 Riksdaler. Denna utvecklingsprocess fortgår oafbrutet, isynnerhet i de orter, hvarest folkskoleinspektörerne kunnat allvarligare ingripa i ett fullständigare ordnande af församlingarnes folkundervisning, genom förmaningar och råd samt genom danande af lärarekrafter åt småskolorna.

För bedömande af frågan, huruvida tiden är inne, att genom allmän föreskrift reglera förhållandet mellan dessa skolor och den öfver dem liggande afdelningen af folkskolan, torde man böra något betrakta de olika lokala förhållanden i landet, som häraf beröras.

I stora och glest befolkade socknar, der det måhända finnes blott en enda egentlig folkskola, måste småskolorna till denna intaga en mera själfständig, att ej säga isolerad ställning, i det åt skolbarnen, som till följd af afstånden äro urständsatta att besöka den egentliga folkskolan, småskolan måste söka meddela det kunskapsmått, hvarmed barnen skola utgå i lifvet. Här ingriper alltså småskolan på den egentliga folkskolans kunskapsfält.

Å andra sidan finnes, i de mera tätt befolkade landskapen med deras små kommuner, föga eller intet utrymme för småskolan, då här icke förekomma flera barn än hvad den egentliga folkskolan kan och bör upptaga. Man kan ej påräkna, att en sådan kommun skall derjemte upprätta och underhålla en småskola för de fåtaliga nybörjarne.

I många delar af landet befinner sig också folkskolan — såväl den egentliga som den förberedande — på en flyttande eller ambulatorisk fot.

Här hinner den förra knappast till Folkskolestadgans minimum och fungerar i sjelfva verket mångenstädes icke annorlunda än såsom småskola.

Att under sådana förhållanden fastställa en bestämd kurs, eller ett bestämdt pensum för småskolan, hvilket skulle utgöra villkoret för inträde i den egentliga folkskolan, d. ä. för tillträde till den examinerade lärarens undervisning, torde näppeligen vara en praktisk åtgärd. Utskottet får således tillstyrka,

1:o

att Herr Rosenbergs förslag, att genom allmän föreskrift få bestämdt ett minimum af läroämnena och lärokurser för småskolan, icke må till någon åtgärd föranleda.

Ett Kongl. cirkulär af den 22 April 1864 förordnar, att der småskolor finnas, försedda med understöd af allmänna medel, folkskolestyrelsen "*må ega* föreskrifva, att i den egentliga folkskolan endast sådana barn böra emottagas, hvilka redan kunna *hjelpligt läsa innantill*".

Denna goda anordning har flestades kommit till stånd, äfven der man icke egt någon genom statsbidrag understödd småskola, då *hemmets* medverkan därför tagits i anspråk. Man har insett hvad som ligger i öppen dag, att den egentliga folkskolan skall alltid se sin förmåga att bibringa barnen ett högre kunskapsmått förlamad, så länge läraren är bunden vid stafnings- och innanläsningsöfningarne. Skolan blir också härigenom på de flesta ställen öfverhopad af ett alltför stort antal barn. Dyrbara krafter förspillas på ett arbete, som kunde lika väl utföras af krafter utbildade särskildt för detta ändamål. De små barnen måste på långa vägar gå till en öfverbefolkad skola, der läraren, upptagen på samma gång af äldre lärjungar, omöjligt *kan* egna dem den vård och vägledning, som deras ålder och svaga ståndpunkt kräfva. Deras naturliga skolgång, under de första läroåren, är således i småskolan, och der denna ej finnes bör hemmet kunna bibringa barnen åtminstone hjälplig innanläsning.

Det Svenska folkets hem hafva länge både egt denna förmåga och utöfvat denna pligt. Under närvarande tid bör ej förmågan vara mindre än förr, och pligtens bud må ej åsidosättas, hvilket torde hafva inträffat inom många hem, der man funnit en utväg att blifva sitt åliggande qvitt, genom att skicka barnen i skolan.

Genom det ofvan åberopade Kongl. cirkuläret har, uti socknar med af statsbidrag understödda småskolor, i skolstyrelsens hand blifvit lagd rättigheten att föreskrifva hjälplig innanläsning såsom vilkor för inträde i den

egentliga folkskolan, och Utskottet antager att denna allmänna föreskrift nu kan och bör vinna en större omfattning, så att den blir gällande för alla socknar och så att bestämmelsen blir för skolstyrelsen ej blott en rättighet, utan en skyldighet. Utskottet tvekar alltså ej att tillstyrka,

2:o

att genom allmän föreskrift måtte stadgas, det såsom vilkor för inträde i den egentliga eller ordinarie folkskolan fordras hjälplig innanläsningskunskap.

I samma mån en sådan ordning blifver rådande, skall den egentliga folkskolan utan tvifvel vinna en förhöjd förmåga att bibringa sina lärjungar ett kunskapsmått betydligt utöfver hvad som nu i allmänhet eger rum, och bör alltså den egentliga folkskolans undervisningskurs kunna fastställas till ungefär samma läroämnen och omfång som elementarläroverkens två första klasser, med undantag af tyska språket, samt med de modifikationer i öfrigt, som måste betingas af folkskolans kraf på en mera praktisk och afslutad lärokurs. Det bör åtminstone alltid blifva skolan möjligt att till denna ståndpunkt föra sina mera begåfvade lärjungar, eller dem, som äro i tillfälle att fortsätta sin undervisning på ett högre stadium.

I det man på den egentliga folkskolan ställer denna höjda fordran, att utgöra en förberedelse till en högre afdelning af undervisningsväsendet, skall man åt henne gifva en kraftig maning till framåtskridande. Mera bemedlade föräldrar, som kunna i folkskolan vinna åt sina barn den första, för alla gemensamma grundläggningen af kunskapsbildning, skola omfatta denna undervisning med större och verksammare deltagande, och lärarne skola, för lösningen af den högre uppgiften, känna sin håg lifvad och sitt mod höjdt. På grund häraf tillstyrker Utskottet,

3:o

att den egentliga folkskolans kunskapsmått må ställas i jemnbred med det som nu gäller för elementarläroverkets två lägsta klasser, med undantag af tyska språket samt med de modifikationer i öfrigt, som betingas af folkskolans kraf på en mera praktisk och afslutad lärokurs.

Under denna förutsättning bör den högre folkskolan icke upptagas af en undervisning, som tillhör det lägre stadiet och som der bör vara undan-

gjord, en tanke, som också blifvit uttryckt i det Kongl. cirkuläret af den 11 December 1863, hvars föreskrift dock varit bunden af det nu gällande låga minimum för den egentliga folkskolan.

Den högre folkskolan skulle naturligtvis vinna derpå, att kunna framföra de bättre förberedda lärjungarne längre än hittills varit möjligt på kunskapsbanan, hvarigenom ändamålet med dessa bildningsanstalter komme att bättre uppfyllas. Detta ändamål finnes uttaladt i de ord, hvarmed Rikets Ständer vid 1856—1858 årens riksdag beledsagade beslutet om högre folkskolors inrättande, hvilka ord lydde sålunda:

“Beträffande den väckta frågan om en folkskolans högsta afdelning, anse Rikets Ständer densamma förtjena mycken uppmärksamhet och varmt behjertande. Der det enskilda nitet visar sig uti denna syftning verksamt, der bör ock Staten gå detsamma till mötes. Hvad särskildt angår yrkandet, att lärarne vid dessa skolor böra ega akademisk bildning, så och om i allmänhet af hvarje duglig skollärare måste fordras en klar genomskådning af undervisningsämnet, för att kunna gifva åt dess meddelande en verkligt bindande kraft, torde denna egenskap vara så mycket nödvändigare hos läraren vid den högre folkskolan i anseende till den omständighet, att flertalet af denna folkskolans lärjungar fortfarande komma att tillhöra den arbetande klassen. Detta förhållande kräfver nemligen, att den till arbetsduglighet uppvuxne lärjungen icke alltför lång tid af året vistas vid skolan, för att icke blifva för sitt framtida lefnadsyrke mindre skicklig genom den förvekligande inverkan af studerkammarlivets stillhet. Här gäller således för läraren, att utur hvarje läroämne kort och klart sammanfatta dess innehåll och detta så att det meddelade gifver lärjungen både lust och förmåga att under skolundervisningens mellantider äfvensom efter dess slut på egen hand smärningom fullständiga den erhållna kunskapen. Att uttryckligen stadga befordringsrätt för dessa lärare inom allmänna läroverken eller kyrkan, torde emellertid icke vara lämpligt, utan bör en sådan befordran grunda sig på deras för dylik tjänst i öfrigt förvärfvade kompetens.

En invändning, som skulle kunna göras emot inrättande af de ifrågasatta högre folkskolorna, nemligen att behovet deraf redan är uppfyllt genom lärdomsskolornas reallinier, anse sig Rikets Ständer böra till vidare utveckling af sina åsigter i ämnet upptaga.

Ändamålet med dessa högre folkskolor måste i första rummet vara att åt arbetsklassens, ej blott de mera förmögnas utan jemväl de fattigarens barn, hvilka blifvit begåfvade med bättre fattningsförmåga samt visa framstående lärolust, bereda tillfälle att inhemta för framtida sjelfstudier behöfliga förkunskaper, äfvensom att genom goda lärares handledning vinna allmän förståndsutveckling samt sinneslyftning till deltagande i fosterlandets

samt mensklighetens högre angelägenheter, och detta utan att de genom skolan ryckas utur deras vanliga lefnadsförhållanden eller för mycket afhållas från en för framtida arbetsduglighet nödvändig ihärdighet uti kroppsarbete.

Lätteligen inses den stora vigten utaf att på detta sätt åt samhället tillgodogöra samt bibehålla kärnfrisk den talrika skara bland det uppväxande släktet, som tydligen af naturen är danad att med det förtroliga kamratskaps öfvertygande och bevekande inflytande verka under lifvet såsom andligt och lekamligt välgörande föredömen bland arbetsklassen, äfvensom att utgöra ett allt mer och mer utveckladt kommunalväsendes säkraste stöd. Men lika lätt bör äfven inses, att för detta ändamål erfordras undervisningsanstalter, inrättade med hänsigt till det särskilda syftemålet. Har man gjort reda för detta, så torde vara klart, att de allmänna elementarläroverken, oakadt utvecklingen af deras reallinier, icke kunna motsvara här ifrågakarande skolors bestämmeelse.

De i städerna belägna högre skolorna äro tillgängliga endast för de förmögnares och de närmast boende mindre bemedlades barn: de vanor, behof och anspråk, som der förvärfvas, äro föga egnade för en lärjunge, utgången ur och ämnad att fortfarande tillhöra den arbetande klassen, läse-terminernas långvarighet medgifver icke de för kroppsarbetsöfningen behöfliga afbrott, som vid en högre folkskola måste beredas; i följd deraf att undervisningen här måste afse en plan, fullföljd genom skolans öfre klasser, öfverhopas lärjungarne med en mångartad kunskap, hvartill de talrika begynnelsestrådarne icke kunna mer än hastigt upptagas för att gagnlöst åter släppas på den kortare tid, som den blifvande arbetaren bör uteslutande sysselsättas med boken; och slutligen är undervisningssättet icke sådant som, enligt hvad förut är antydt, synes böra iakttagas i folkskolan“.

Man finner häraf, att den högre folkskolans uppgift är att åt sina lärjungar lemna en god afslutad praktisk kunskapsbildning, med hvilken de kunna utgå i lifvet; börande härvid ej förbises, att olika orters skiljda förhållanden ställa på en sådan skola något skiljda fordringar, hvadan ett visst mått af frihet bör lemnas skolstyrelserna, att derefter ordna dessa skolors läroämnen och kurser. Såsom man finner af de åberopade orden utaf Rikets Ständer, förefinnes ej heller något hinder för de högre folkskolorna att upptaga äfven qvinliga lärjungar, om man också hitintills förbiset den stora vigten deraf att i dessa skolor öppna lärotimmar äfven åt flickor. Någon särskild förklaring rörande eu sådan tillåtelse är alltså icke erforderlig. Den enda inskränknigen i skolstyrelsernas rätt att ordna och förvalta den högre folkskolan ligger i föreskriften, att de böra förestås af en lärare “med akademisk bildning“, och ehuru ingen motion föreligger om ändring i detta stad-

gande, tvekar Utskottet dock ej, att uttala den åsigt, att denna inskränkning borde numera bortfalla.

På grund af hvad sålunda blifvit i korthet anfördt, tillstyrker Utskottet, med gillande af Herr Rosenbergs motion,

4:o

att den egentliga folkskolans kunskapsmått bör utgöra vilkoret för inträde i högre folkskola.

Utskottet tillstyrker derjemte,

5:o

att Herr Rosenbergs förslag derom, att ett minimum af läroämnen och lärokurser måtte bestämmas för den högre folkskolan, äfvensom att nådig förklaring måtte gifvas, att hinder icke förefinnes för flickor, som genomgått ordinarie folkskola, att begagna undervisningen i högre folkskola, om de så önska, icke må föranleda till någon åtgärd.

I det sålunda folkskolan skulle kunna — med det anförda undantaget — bibringa sina lärjungar enahanda kunskapsmått som de två lägsta klasserna af Statens elementarläroverk, synes också tiden vara inne, att frikalla dessa läroverk från en undervisning, som tillkommer kommunernas egna läroanstalter, hvilka alltså skola blifva det gemensamma underlaget för Svenska folkets bildning.

Detta har också utgjort målet för många varma fosterlands- och folkskolvänners önsknings- och förhoppningar. Derigenom att alla Svenska folkets barn — med det undantag, som ligger i den privata undervisningen — emottogo sin första bildning i enahanda läroanstalter, skulle en bekantskap och ett kamratskap inledas i de tidigare åren mellan de olika samhällsklassernas barn, som komme att ega en stor betydelse för deras kommande lif. Det lär ej kunna förnekas, att ju det förhållande, som i detta hänseende egt rum beträffande Sveriges offentliga läroanstalter, utöfvat ett ganska stort inflytande på förmildrandet och utjemnandet af en obehörig klassåtskilnad. Folkskolan skulle härmed vinna ökad understöd, både moraliskt och materielt. Den mängd af barn, som nu, efter att hafva genomgått elementarläroverkets två första klasser, utgå i lifvet med ett fragmentariskt kunskapsmått, skulle hafva i den dessa klasser motsvarande folkskolan genomgått en

afslutad, praktisk lärokurs. Mången, som, efter inträdet i elementarläroverket, nu anstränger sig att ytterligare fortsätta studiebanan under en eller annan klass, skulle föredraga att tidigare utgå i lifvet. För Staten uppstode en betydlig besparing i kostnader, likasom ock den nu rådande bristen på lärarekrafter blefve dermed väsendtligen afhulpen.

Utskottet tvekar alltså ej att, med gillande af Herr Rosenbergs motion, tillstyrka,

6:o

att för inträde i elementarskola må erfordras samma kunskapsmått, med undantag af tyska språket, som nu fordras för inträde i samma skolas tredje klass, med samma modifikation, som i fråga om inträdet i den högre folkskolan.

I det ofvan anförda ligger den åsigt antydd, att främmande språk icke böra inträda i ungdomens undervisning så tidigt som nu sker. Språkstudiet bör vid denna period omfatta uteslutande modersmålet, hvilket nu, genom de främmande språkens förtidiga mellankomst, blir alltför mycket åsidosatt, medförande en brist i människans bildning, som länder henne ofta till stort men hela lifvet igenom. Det är modersmålet, som gifver de första och närmaste uttrycksformerna för våra föreställningar; det är på *detta* språk vi hafva att, med få undantag, meddela oss med våra likar; det är *detta* allena, som kan med full bestämdhet återgifva våra tankar; det är *detta*, som utgör grunden för folkets hela nationela lif; det är alltså *detta* språk vi böra först och hufvudsakligen inhemta, för att kunna behandla det i tal och skrift med säkerhet och kännedom om dess rika tillgångar. När Utskottet tillika förordat höjande af kunskapsmåttet för inträde i elementarläroverket till hvad folkskolan ansetts kunna åstadkomma, så följer af allt *detta*, att Utskottet tillstyrker, med bifall till Herr A. W. Nilsons motion, i denna del,

7:o

att tyska språket må inträda såsom undervisningsämne först i elementarläroverkets nuvarande tredje klass.

Utskottet, som härmed tillika besvarat det moment i Herr Hedlunds motion, som handlar om de två första klasserna i det af motionären uppställda

ställda undervisningssystem, hvilka han velat hafva ordnade så, att de skulle motsvara den högre afdelningen af folkskolan, för att, i den mån denna utbildas, af densamma ersättas.

Utskottet har icke förbisett, att en anordning sådan som den nu tillstyrkta komme att utöfva det största inflytande på hela organisationen af Statens offentliga läroanstalter, utan har fastmer åt detta ärende egnat en sorgfällig pröfning, varande dertill så mycket mer uppfordradt, som Herr Hedlunds motion innehåller förslaget till en fullständig reorganisation af dessa läroanstalter.

Här möter frågan om Statens och kommunernas skyldighet att bekosta den allmänna undervisningen. Här på de sednare blifvit i allmänhet lagdt åliggandet att, med understöd från Statens sida, besörja den undervisning, som motsvarar de nuvarande elementarläroverkens två lägsta klasser, så lärer väl deraf följa, att Staten icke bör göra undantag derifrån för vissa stadskommuner, genom att ensam bekosta de der förlagda elementarläroverk, hvilkas undervisning ej sträcker sig utöfver det omfång och den höjd, hvar till kommunernas egna läroanstalter — den egentliga och högre folkskolan — kunna och bära komma.

I öfrigt möta här tvänne alternativa utvägar för frågans lösning. Den ena är, att, efter höjandet af villkoren för inträde i elementarläroverken, man låter dessa fortgå såsom hittills, ökande i toppen hvad som borttages vid roten; det andra, att låta de två lägsta klasserna bortfalla jemte dem motsvarande läroverk, utan att öka skolan uppåt.

Beträffande det första alternativet, är Utskottet öfvertygadt derom, att kursen för det fullständiga elementarläroverket redan är så utsträckt, att hvarje förökning deraf skulle vara skadlig; ja, Utskottet tvekar ej att uttala den mening, att fastmer en nedsättning i de kunskapsfordringar, som nu blifvit föreskrifna för den s. k. maturitetsexamen, vore högt af behofvet påkallad.

Pröfningen af denna fråga har nödvändigtvis ledt Utskottet till att taga i betraktande dels de lärokurser och läseschemata, som befinnas uppställda för rikets högre elementarläroverk, dels antalet lärjungar vid samma läroverk och deras fördelning på olika linier och klasser, dels ock den kostnad, hvarmed Statsverket drabbas för undervisningen i rikets samtliga, af Staten underhållna läroanstalter.

I saknad af en officiel statistik på detta område har Utskottet utarbetat några tabeller rörande ofvan antydda förhållanden, hvilka bifogas detta Utlåtande. Det är isynnerhet några omständigheter dervid, hvilka syns Utskottet vara särdeles anmärkningsvärda.

Det för de högre elementarläroverkens klassiska linie gällande läseschema erbjuder åt den lärjunge, som genomgår hela läroverket, 11,232 lärotimmar inom skolan. Af dessa äro 3,564 timmar, eller nära en tredjedel af hela tiden, anslagna till de döda språkens läsning, samt 5,112 timmar åt studiet af dessa och ytterligare 3 främmande språk. På modersmålet falla 1,044 timmar och på naturkunnigheten 720. Historia och geografi erhålla tillsammans 1,260 timmar och filosofisk propedeutik — läran om tanke-lagarne — 72. Välskrifning och ritning erhålla tillsammans 360 timmar; musiken är ej ens nämnd på läseschemat. Någon undervisning i sådana för det borgerliga lifvet viktiga läroämnen som landets statsförfattning, m. m. finnes icke nämnd, lika litet på den klassiska som på den reala linien.

Den åt de klassiska studierna anslagna lärotiden är dock visserligen icke för stor, när man betraktar de kurser, som blifvit lärjungarne förelagda, hvilka i allmänhet motsvara de kunskapsmått, som förr erfordrades till godkända betyg i examen för den filosofiska graden.

Dessa höga fordringar drabba dock endast ett fåtal af lärjungar, enär det stora flertalet af dessa falla ifrån skolan vid olika stadier i densamma, sedan de på en fragmentarisk kunskap af de döda språken offrat färre eller flera läroår. Efterföljande siffror angifva tydligt detta förhållande.

Under vårterminen 1867 funnos i samtliga Statens elementarläroverk, de s. k. pedagogierna inberäknade, 13,564 lärjungar, af hvilka 6,480 inträdt i studiet af de döda språken och 2,498 på den reala linien. De återstående 4,586 lärjungarne tillhörde läroverkens 2 lägsta klasser.

Dessa höga siffror angifva tillräckligt klart, att rikets elementarläroverk nu icke längre kunna betraktas såsom förberedelseskolor för universitetet, för såvidt dessa afse att dana embets- och tjänstemän åt Staten och kyrkan; utan att här är fråga om den undervisning, som afser hela det medborgerliga lifvet.

Så finner man ock, att antalet lärjungar från och med den andra klassen, der det är högst, oupphörligt sjunker, så att slutligen i det sista året, sjunde klassens 2:dra afdelning, endast ett fåtal återstår, och är det antagligt, att äfven af dessa ganska många falla ifrån studiebanan, vare sig genom att ej afgå till universitetet, eller utan att der fullfölja sina studier. Dessa förhållanden angifvas närmare af följande siffror.

Lärjunge-antalet, som i andra klassen uppgått till 2,408, fördelar sig, med en obetydlig förminskning, i den tredje klassen till 1,486 på den klassiska och 907 på den reala bildningslinien. I fjerde klassen sjunker antalet på den förra linien till 1,205 och på den sednare till 611. Alltså hafva ej mindre än 577 lärjungar från den 3:dje klassen utgått i lifvet (en siffra,

som antyder det naturliga stadiet för en kursafslutning), deraf 281 användt ej mindre än 10 timmar i veckan på det latinska språket, hvilken tid åtminstone för *dem* måste anses hafva varit hufvudsakligen förspild. I femte klassen möter antalet 2,522 lärjungar, deraf 1,976 på den klassiska och 546 på den reala linien. Då denna klass är tvåårig, bör detta antal delas i ungefär tvänne hälfter, då på hvarje afdelning komma 1,261 lärjungar. Vid 6:te klassens 1:a afdelning märkes åter ett starkt fall, i det den ej upptager mer än 810 lärjungar, deraf 639 på den klassiska och 171 på den reala linien. Alltså hafva af 1,486 lärjungar, som i tredje klassen började studera de döda språken, ej mindre än 847, eller långt mer än hälften, fallit ifrån skolan redan före inträdet i den 6:te klassens 1:a afdelning. Antalet af lärjungar på den klassiska linien sjunker ytterligare i 6:te kassen II till 500, i 7:de klassen I till 376 samt i 7:de klassen II, skolans sista läseår, till 298. Detta är återstoden af de 1,486, som började i 3:dje klassen läsa latin. Det är alltså 1,188 af dessa lärjungar, som i olika stadier utgått i lifvet, sedan de på de döda språken offrat en så betydlig del af sin lärotid, ja, man kan väl säga sin mesta lärotid, enär det är dessa ämnen, som i långt öfvervägande grad taga hemläsningen i anspråk. Och äfven af dessa 298, som återstå, är det, såsom sagdt, sannolikt ganska många, som ej fortsätta studiebanan.

Är det verkligen i sin ordning, måste man fråga sig, att Staten skall åt detta nu utsofrade fåtal, hvilket vid universiteten ytterligare förminskas, bringa så stora offer af flertalets lärotid samt af dyrbara lärarekrafter?

Utskottet drager häraf den slutsatsen, att genom de döda språkens alltför tidiga införande i läroverken ett mycket stort antal lärjungar lockas in på den lärdomsbaua, hvilken de icke förmå vidare fullfölja, äfvensom ock att läsningen af dessa språk skulle kunna inskränkas till ett långt mindre antal läroverk än nu. Ändtligen synes häraf följa, att skolan redan uppskjutit sin spets, hvarest antalet lärjungar så förminskats, alltför långt.

På den reala linien, som borde företrädesvis behjerta den allmänna medborgerliga bildningens kraf, möta icke färre oegentligheter än på den klassiska. Äfven här är det språkstudierna, som tagit lejonparten af undervisningstiden, n. b. de *främmande* språkens studium. Här äro nemligen *tre* främmande språk obligatoriska, upptagande på det fullständiga läroverkets läseschema tillsammans ej mindre än 3,000 timmar, eller mer än *en fjerdedel* af hela lästiden, som här utgör 11,376 timmar. Männe det likväl kan anses nyttigt och nödigt, att rikets alla fullständiga elementarläroverk, från Haparanda till Ystad, skola bibringa sina lärjungar på den reala linien *tre* främmande språk, med uppoffring af ett så betydligt antal lästimmar? Så vidsträckta språkstudier torde väl snarare falla inom specialbildningens om-

råde, varande erforderliga endast för ett ganska inskränkt antal lärjungar, hvilkas blifvande lefnadsvärf påkalla en så omfattande språkkunskap.

Enligt Utskottets förmenande borde blott *ett* bestämdt främmande språk vara här obligatoriskt, med valfrihet emellan de tvänne öfriga, så att endast *ett* af dem måste inhemtas, dock så att undervisning stode, åtminstone tills vidare, öppen för alla tre språken. Den valfrihet, hvarom här är fråga, skulle blifva företrädesvis gagnelig för dels svagare och mindre begåfvade lärjungar, dels sådane som ville utom skolan ega någon tid åt praktiska sysselsättningar, t. ex. ett handverk, hvarför all tid nu är lärjungarne beröfvad under den viktiga lefnadsperiod, då deras verksamhetsbegär just borde i sådan sysselsättning erhålla sin näring. Föräldrar och målsmän vilja icke, heter det, genom att återhålla barnen från den klassiska linien, hafva lagt hinder i vägen för deras möjligen vaknande håg att inträda på de lärda yrkenas eller embetslifvets bana. Men samma föräldrar frukta dock ej för att afskära sina barn möjligheten att ingå på den praktiska yrkesbanan, och man förmår i alla fall dervid ingenting, enär skolan ej gifver någon ledighet till sådan sysselsättning i hemmet. Hon kräfver för sig allena hela lärjungens tid, förbiseende tillika, att en kortare tid, använd på arbete med full kraft och lifvad håg, lemnar en vida större frukt än det långa dagsverket, hvarunder arbetet bedrifves med trötthet och håglöshet.

Valfrihet från vissa läroämnen, med ledighet från skolan, som alltså ej bör vara skyldig att lemna en annan lärotimme i stället, är en grundsats, som ej blifvit tillräckligt behjertad i vårt lands undervisningsväsen. Tiden torde likväl vara inne att allvarligt tänka härpå. Åtminstone bör man kunna taga det steg i denna riktning, som ligger uti den valfrihet beträffande de främmande språken, hvarom här är fråga.

Att åt hvart och ett af dessa språk ega en så lång tid inom skolan som ett tusen lärotimmar, synes vara en öfverdrift, som endast kan ega sin grund i bristfällig undervisningsmethod eller svagare lärareförmåga.

Det ingår ej i Utskottets uppdrag att fördjupa sig i en genomförd kritik af vårt närvarande undervisningsväsen, hvars ståndpunkt eger sin förklaring uti dess utveckling från äldre förhållanden, då de få högre läroverken afsågo först och hufvudsakligen att dana ämnessvenner för Statens och kyrkans tjänster. En nyare tids kraf ålade läroverken, hvilkas antal mycket förökades, att sörja tillika för den allmänna medborgerliga bildningen, och såsom ett försök att förena den gamla uppgiften med de nya anspråken, bildades de två s. k. linierna, hvarjemte läseordningen upptog flera läroämnen. Så blef den gamla apologistskolan en löpande gren af det allmänna läroverket, vid hvars sida hon förut stått såsom ett svagt och ringaktadt rotskott. Det är denna gren, som nu håller på att bilda sig till stam — den allmänna

medborgerliga bildningens stam — derifrån specialstudierna, i skolans högre stadier, skola utskjuta sina grenar. Till dessa specialstudier höra också de döda språken. Så blir latinskolan eller gymnasiet en gren af det stora bildningsträdet.

Denna nödvändiga utvecklingsprocess utgör på samma gång ett försvar för det närvarande tillståndet och en anvisning för framtiden.

Den stora omfattning, som de offentliga läroverken i våra dagar vunnit, häntyder, såsom ofvan är nämnt, derpå, att deras uppgift blifvit en annan än förr, nemligen att utbilda lärjungarne för det borgerliga lifvet, öfverlemnande åt speciaskolorna att utveckla yrkesbildningen, vare sig för de lärda eller praktiska yrkena. Då den medborgerliga verksamheten kräfver nu mera än förr en god allmänbildning, ligger häri förklaringen öfver det ständigt ökade tilloppet af lärjungar till alla undervisningsanstalter, såväl Statens som kommunernas och enskilda. Men till denna bildning höra ej blott minneskunskap och en formel förståndsutveckling, utan en harmonisk utbildning af *människan*, såväl i afseende å själsförmögenheter som *kroppens helsa och styrka*.

Så är skolans uppgift gifven, nemligen att dana ädla och kraftiga personligheter samt gode och duglige medborgare.

Så är målet utstakadt för den undervisning, hvars material är det rikt begåfvade Svenska folkets barn.

Häri ligger Utskottets svar på de i Herr Grafströms motion uttalade allmänna åsigter, hvilkas anda Utskottet alltså gillar.

När Utskottet sålunda icke kan förorda, utan fastmer måste lifligt afstyrka, att med det föreslagna höjandet af kunskapsmättet för inträde i elementarläroverket skolan skulle utvidgas uppåt, så följer deraf att Utskottet tillstyrker,

8:o

att de två lägsta klasserna af de fullständiga elementarläroverken må helt och hållet bortfalla.

Af den ofvan åberopade och med siffror styrkta erfarenheten derom, att det långt öfvervägande flertalet af lärjungar i elementarläroverken icke framgår till skolans högsta klasser, utan utgår ur läroverket vid olika stadier af detsamma, lärer väl följa nödvändigheten af den förändring i läseordningen, att lärokurserna blifva, inom vissa afdelningar, afslutade, så att de derifrån utgående lärjungarne må hafva vunnit, icke ett fragmentariskt mått af en större kunskapskurs, utan ett sjelfständigt helt, om också af mindre omfång. En sådan kursafslutning lärer likväl näppeligen kunna göras för hvarje klass, såsom Herr Grafström föreslagit, utan endast på två eller tre

stadier af skolan, såsom Herr Hedlund i sin motion tillstyrkt. Utskottet biträder alltså härutinnan den sednare meningen och tillstyrker,

9:o

att elementarläroverkens undervisningsplaner så ordnas, att ynglingen må kunna med en viss afslutad kunskapskurs utgå i lifvet från olika stadier af skolan.

Af det anförda följer derjemte, att Utskottet anser, det studiet af de döda språken bör uppskjutas till ett mera framskridet stadium af skolan. Då denna fråga vid förra riksdagen förekom, vann denna åsigt också Andra Kammarens bifall, och har nu åter motion blifvit i ämnet väckt af Herr A. W. Nilson, med bifall hvartill Utskottet tillstyrker,

10:o

att den klassiska och den reala bildningslinien inom läroverken hållas i alla läroämnen förenade ända till 5:te klassen, så att latinet först inträder i nuvarande 5:te och grekiskan först i 6:te klassen.

Beträffande de icke fullständiga läroverken tvekar Utskottet ej att uttala den mening, att de en- och tvåklassiga lämpligast böra så ombildas, att de må komma att motsvara den högre folkskolan, hvaraf följderna måste blifva, att de öfvertagas af kommunerna sjelfva, med det bidrag från Statens sida som kommer andra sådana folkskolor till del, möjligen med den utsträckning, som då äfven bör gälla för alla sådana läroanstalter, att då antalet lärjungar ökas utöfver ett visst mått, Staten må bidraga till aflöningen af ännu en lärare, likasom ock å andra sidan, att ett minsta antal lärjungar fastställes såsom villkor för åtnjutandet af något statsbidrag.

Nödvändigheten af en bestämmelse i sistnämnda hänseende framgår af den erfarenhet, som de nuvarande en- och tvåklassiga läroverken lemna. Så finner man ett sådant i Skeninge, med ett statsanslag till läraren af 1,000 R:dr, hvori finnes, såsom det i berättelsen heter, "en eller ingen lärjunge, huru man tager det".

Genom en sådan ombildning af de lägsta läroverken till högre folkskolor vunnas en ganska betydlig besparing i statsutgifter. Då 34 sådana läroverk nu från Staten tillsammans uppbära nära 100,000 R:dr, skulle samma antal högre folkskolor ej kräfvat ett större statsbidrag än 34,000 R:dr. Under antagande att till halfva antalet af dessa skolor Staten komme att

bidraga med ytterligare 1,000 R:dr för hvardera, blefve Statsverkets bidrag till dem i alla fall ej mera än 51,000 R:dr.

Den minskning i statsbidrag, som åtskilliga stadskommuner komme att härvid röna, torde uppvägas af följande fördelar:

att skolorna komme att stå under kommunernas och de af dem tillsatta skolstyrelsernas ledning och uppsigt;

att en större frihet vunnes att ordna deras undervisning efter lokala förhållanden;

att skolstyrelserna finge sjelfva tillsätta lärarne;

att den egentliga folkskolan erhöles en organisk utveckling uppåt;

att tillfälle kunde öppnas till undervisning äfven åt qvinliga lärjungar.

Härtill kommer slutligen, att då lärjungarne uti de sålunda mera praktiskt ordnade läroanstalterna genomgått en afslutad kunskapskurs, skulle de mindre än nu känna sig manade att inträda på det offentliga läroverkets långa studiebanan, utan tidigare utgå i lifvets värf, hvarigenom tillflödet till elementarläroverken skulle minskas, utan förlust för landets högre bildning, men till stort gagn för dess näringslif. Den vetenskapliga banan stode lika öppen som förr för de större anlagen, men det låge intet behof för dem, hvilkas håg och förmåga hänvisa dem till en annan verksamhet, att inträda på den s. k. lärda banan, för att der taga några mödosamma, gagnlösa fjät. Utskottet tillstyrker alltså,

11:o

att en- och tvåklassiga läroverken må ombildas till högre folkskolor, under de vilkor som för sistnämnda skolor äro gällande.

Återstående elementarläroverk, som äro, med undantag af ett enda fyrklassigt i Haparanda, treklassiga och femklassiga, torde kunna, allt efter lokala omständigheter, folkmängd, kommunikationer, m. m., så ordnas, att de antingen upplyftades i ett högre stadium, med bibehållande af det närvarande antalet af klasser och lärare, hvarigenom många anspråk på en utveckling af lägre läroverk till högre blefve uppfyllda utan vidare kostnad för Staten; eller ock så att en eller två klasser indroges, hvilken sednare åtgärd måste anses nödvändig vid läroverk, som redan nu ega ett så inskränkt antal lärjungar, att dessa icke stå i rätt öfverensstämmelse med de vid läroverken anställde lärarnes antal.

Om också här af komme att följa, att antalet af de nu till klass-antalet reducerade fullständiga läroverken blefve större än hittills, så följer deraf dock ingalunda, att alla sådana läroverk skola vara fullständiga på de båda linierna. Har man, under förflutna tider, då anspråken på klassiska språk-

studier voro vida större än nu, kunnat åtnöja sig med ett långt mindre antal fullständiga läroverk för dessa studier, hufvudsakligen inskränkta till stiftsstäderna, så borde det kunna ske äfven i våra dagar, då kommunikationerna äro lättare och välståndet större. Det är genom att befrias från de klassiska språken, som många nu ofullständiga läroverk skulle kunna med egna krafter utveckla sig till fullständiga realskolor.

Häraf torde också böra följa, att de klassiska språkstudierna icke komme att bedrifvas vid andra läroverk än sådana, som hafva fullständiga klassiska linier, hvarigenom man komme att undvika många af de här ofvan antydda olägenheterna deraf, att en så stor mängd lärjungar inlockas på den klassiska linien utan att kunna fullfölja densamma.

På grund häraf får Utskottet tillstyrka,

12:o

att de åsigter, som här blifvit uttalade, må läggas till grund för läroverkens ordnande i dessa delar.

Utskottet har härmed uttalat sig om de förändringar i folkskolans och elementarläroverkens organisation och läroämnen m. m., hvartill de till Utskottet öfverlemnade motionerna i ämnet gifvit anledning.

Den viktiga frågan om styrelsen öfver läroverken har blifvit förelagd Utskottet till pröfning genom Herr Hedlunds förut anförda motion, hvartill kommit en motion af Herr Svensén, som ingått till Stats-Utskottet, men hvarom Utskottet likväl ansett sig böra taga kännedom.

Det lärer väl icke kunna förnekas, att ju förhållandena med rikets offentliga läroverk äro numera mycket annorlunda än förr, då fullständiga elementarläroverk funnos endast i stiftsstäderna och då undervisningen af-såg nästan uteslutande att bilda ämnessvenner för i första rummet kyrkans och derefter Statens embeten. Då derjemte skolans lärare voro till regeln prester och då i allmänhet den högre lärdomen var samlad inom kyrkan, låg det i omständigheternas magt, att ledningen af och uppsigten öfver rikets offentliga undervisning var anförtrodd åt kyrkostyrelsen.

Numera äro alla dessa förhållanden förändrade, och det kan nu ej betraktas annat än såsom en oegentlighet, att biskoparne allena utöfva den hufvudsakliga styrelsen öfver den mängd af läroverk, som uppstått inom stiftens vidsträckta områden, och åt hvilka de, upptagne i första rummet af kyrkans angelägenheter, omöjligt kunna egna all den uppmärksamhet, som här är nödig. Icke mindre oegentligt lärer det väl vara, att under biskopens förhinder eller frånvaro den högsta uppsigten öfver stiftets hela undervisningsväsen

visningsväsen är anförtrodd åt ett konsistorium, hvars majoritet består af vissa lärare vid stiftsstadens högre elementarläroverks högre afdelning, hvilka härigenom komma att utöfva uppsigt öfver ej blott andra jemgoda lärare, utan också öfver sig sjelfva.

Då föräldrar nu allmänt anförtro sina barn åt de offentliga läroverken, för att åt dem vinna den bästa möjliga daning i medborgerligt hänseende, så synes det väl också vara i sin ordning, att föräldrarnes målsmanskap ej är uteslutet från läroverkens styrelse.

Då äfven kommunerna bidraga till elementarläroverken och hafva ett stort intresse af deras behöriga uppehållande, så synes det ligga i sakens natur, att kommunen har någon röst med i deras styrelse.

Det lärer väl ock höra till den nya tidens kraf, att skolstyrelsernas ledamöter böra lika litet som ledamöter i andra styrelser af enahanda natur vara sjelfskrifna och permanenta.

Äro dessa förutsättningar riktiga, bör deraf följa, att områdena för styrelsen öfven rikets elementarläroverk böra förminskas, samt att de nuvarande styrelserna böra förändras, så att äfven kommunernas och föräldrarnes målsmanskap deri må blifva gällande.

När det alltså blifvit af motionären i ämnet föreslaget, att styrelsen öfver rikets elementarläroverk skulle ordnas länsvis, i stället för stiftsvis, så finner Utskottet detta förslag hvila på en riktig grund, utan att likväl vilja yttra sig om detaljerna af den föreslagna nya ordningen, hvadan Utskottet inskränker sig till att tillstyrka,

13:o

det vid en förestående, af behovet påkallad reorganisation af rikets elementarläroverk, äfven måtte beaktas, att i styrelsen öfver samma läroverk kommunernas och föräldrarnes målsmanskap må kunna göra sig gällande mera än hittills.

Det välgörande inflytandet af en inspektion från det allmännas sida öfver den offentliga undervisningen har, hvad folkskolan angår, blifvit numera erkänt och behörigen uppskattadt. En fast inspektion öfver elementarläroverken skulle helt visst vara icke mindre välgörande, och skulle, derest en sådan förefunnits, sannolikt många nu existerande missförhållanden varit undanröjda. Kostnaden för denna inspektion skulle måhända äfven omedelbart varit uppvägda af åtskilliga besparingar i kostnaderna för läroverken, som deraf bordt framgå.

Utskottet tillstyrker derföre:

14:o

att, vid den blifvande omorganisationen af rikets elementarläroverk, äfven frågan om en verksammare inspektion öfver samma läroverk må tagas i betraktande.

Hvad Herr Hedlund, i hans ofta återopade motion, föreslagit rörande enskilda undervisningsanstalters rätt att dimittera lärjungar till universiteterna har Utskottet redan besvarat i sitt Utlåtande N:o 35 rörande Herr Bergstedts motion i samma ämne, hvartill Utskottet hänvisar.

Beträffande åter förstnämnde motionärs förslag derom, att godkänd undervisningsverksamhet i privata läroverk må utgöra kompetens till anställning och befordran i Statens läroverk, har Utskottet ej kunnat undgå att beakta, hurusom å ena sidan statens läroverk skulle vinna på att emottaga mera mångsidigt bildade lärare, samt å den andra de privata läroverken skulle vinna derpå, att deras lärare finge räkna sig till godo för statens tjänst den verksamhet de utöfvat inom den privata undervisningen, börande äfven härigenom en vaxelverkan kunna uppstå emellan de offentliga och privata undervisningsanstalterna, som skulle lända båda till gagn.

Utskottet tillstyrker alltså:

15:o

att godkänd tjänstgöring vid enskilda läroverk må gälla lika mycket som en till tid och omfattning motsvarande tjänstgöring vid statens läroverk, i fråga om kompetens till anställning och befordran i det sednare.

Slutligen tillstyrker Utskottet

16:o

att riksdagen må i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t öfverlemna hvad i förestående punkter vinner riksdagens godkännande, med anhållan om vidtagande af de åtgärder, som äro nödiga för undervisningsväsendets ordnande i enlighet med de sålunda af riksdagen godkända grundsatser.

På Utskottets vägnar

J. OTTERSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *Otterström*: "Med bifall till motionerna i tillämpliga delar har jag i vissa punkter icke i sak eller form kunnat godkänna Utskottets förslag till beslut, hvilket vid jemförelse lätt och utan behof af motivering torde falla i ögonen. Vid det planmässiga ordnande af undervisningsväsendet, som förslaget till underdånig skrifvelse i sista punkten af Betänkandet afser, har jag trott, att följande positiva grunder borde göra sig gällande, utan häntyding på något derutöfver, som mera angår detaljen. Alltså tillstyrkes följande förslag till beslut:

- 1:o med afseende på *hemmet* eller dess substitut *småskolan*,
 - a) att hemmet eller småskolan bör meddela barnen den första förberedelsen till "hjelpig innanläsning";
 - b) att småskolan, äfven der den åtnjuter understöd af Staten, bör hafva samma frihet, som i Folkskolestadgans 8 § är hemmet medgifven, att under samma vilkor och kontroll få i undervisningen uppåt gå så långt den förmår och kommunen det önskar.
- 2:o med afseende på *egentliga folkskolan*,
 - a) att för inträdet i denna skola bör fordras förutnämnda kunskapsmått af "hjelpig innanläsning";
 - b) att med bibehållande af den minimikurs, som i Folkskolestadgans 7 § är föreskrifven för "de skolbarn, hvilka af fattigdom hindras att undervisningen längre tid begagna, eller sakna erforderlig fattningsgäfvä", en högre minimikurs bör fastställas för de skolbarn, som icke kunna hänföras till dessa vanlottade, samt att denna skäligen bör motsvara den kurs, som i *Svenska ämnen* gäller för inträdet i elementarläroverkets nuvarande tredje klass.
- 3:o med afseende på *högre folkskolan*,
 - a) att för inträdet i denna skola bör fordras det kunskapsmått, som innefattas i egentliga folkskolans högre minimikurs;
 - b) att den högre folkskolans egna lärokurser må bestämmas efter behofvet på platsen, med fästadt afseende på kommunens önskan och med afseende på skolans uppgift, så att den må kunna blifva en länk i elementarkedjan, eller en tillämpnings-skola, för gossar eller flickor, eller för begge.
- 4:o med afseende på *elementarläroverken*,

- a) att för inträdet i dessa läroverks nedersta afdelning bör fordras samma kunskapsmått, som för inträdet i högre folkskolan;
- b) att, såsom en följd häraf, de första två klasserna inom det *fullständiga läroverket* böra efter hand försvinna;
- c) att det fullständiga läroverket må med öfriga fem klasser och åtta års kurser förblifva fullständigt utan tillägg i spetsen;
- d) att främmande språken, efter de två första klassernas försvinnande, må inträda i samma ordning som hittills, tyskan i 1:sta (nuvarande 3:dje), latinet i 3:dje (nuvarande 5:te) och grekiskan i 4:de (nuvarande 6:te) klassen;
- e) att, med klassernas och lärarekrafternas bibehållande vid de *lägre* läroverken, dessa, med egentliga folkskolans högre minikurs såsom fordran för inträdet, må vinna den höjning, som deraf möjliggöres; men
- f) att åt vederbörande kommun förbehålles, om den det önskar, att få sitt en- eller tvåklassiga läroverk förvandladt till högre folkskola, utan rubbning af dess nuvarande rätt till Statens understöd, men ock med samma skyldighet att stå öppen äfven för barn utom kommunen; samt
- g) att åt Staten förbehålles att till färre klasser reducera läroverk, som uppstått på en plats, der lärjungarnes fåtal under en följd af år visat, att platsen icke har behof af ett läroverk, för hvilket Statens årliga utgift icke står i rimligt förhållande till gagnet.“

af Herr *L. O. Stendahl*: “Uti Utskottets Betänkandes 11:te punkt kan jag icke instämma. Utskottet föreslår uti nämnda punkt, att pedagogierna skola förvandlas till högre folkskolor. Äfven jag skulle velat instämma uti detta förslag, om man kunde hafva det hoppet, att inom en icke alltför lång tidrymd, högre folkskolor skulle blifva inrättade uti de flesta församlingar. Men då man måste antaga detta såsom ett önskningsmål för en aflägsen framtid, anser jag olägenheter förefinnas för att nu stadga ett påbud om pedagogiernas förvandlande till högre folkskolor.

Såsom skäl för ofvannämnda förändring har anförts, att, genom pedagogiernas bibehållande i städerna, skulle en orättvisa tillskyndas de landtkommuner, som vilja inrätta högre folkskolor, emedan de sednare måste i och för dessa skolors erhållande sammanskjuta $\frac{1}{3}$:del, då Staten bidrager med $\frac{2}{3}$:delar af kostnaden deraf. Jag för min del anser, att detta förhållande äfven inträffar för städernas pedagogier. Staten bekostar vanligtvis pedagogens lön med 1,000 R:dr. Staden måste deremot vidkännas utgifter för skollokal

med vedbrand, rum för läraren, reparation å skolhuset, skolmateriel, brandförsäkringsavgift, etc. etc., hvilka alla utgifter uppgå på de flesta ställen till 500 R:dr. Förhållandet blifver ungefär lika för den kommun på landet, som inrättar en högre folkskola, så att den tredjedel eller de 500 R:dr, som kommunen åtager sig tillskjuta, åtgår till det materiela i och för skolan, då de två tredjedelarne, eller 1,000 R:dr, hvarmed Staten bidrager, kommer att utgöra lärarens kontanta lön; i följd hvaraf landtkommunen erhåller lika statsbidrag till sin högre folkskola, som stadskommunen till sin pedagogi, och sker dem således lika rätt.

Pedagogien har det företräde för elementarskolan, att för den förra är icke så strängt reglementeradt hvad undervisningsämnen beträffar, som för elementarskolan. Uti pedagogien kan således undervisningen lämpas efter elevernas fallenhet och vitæ genus mera än i elementarskolan. Om samma kunskapsmått stadgas för inträde i pedagogien, som i högre folkskolan, komma dessa skolor med olika namn, att meddela undervisning i lika ämnen.

Pedagogien är egentligen en Statens skola, så att hvilka målsmän som helst kunna få sina barn intagna i denna läroanstalt. Den högre folkskolan är deremot en kommunens skola, så att endast kommunens barn hafva rättighet, att, då de ega erforderlig underbyggnad, blifva deruti intagna. Om inom kommuner på landet, som icke hafva högre folkskolor, men som äro belägna på icke långt afstånd från en stadspedagogi, skulle finnas barn, som äro begåfvade med bättre fattningsförmåga och liffigare håg att lära, kunna de uti den närbelägna stadspedagogien få sin håg tillfredsställd, utan att behöfva sändas till ett kanske långt aflägsset elementarläroverk, der de erhålla undervisning i ämnen, som icke alltid äro till gagn för deras utträde i lifvet.

Den fruktan en del hysa, att, om pedagogierna fortgå enligt deras nuvarande bestämmelse, beständiga motioner skola blifva väckta, att få dem inrättade till elementarskolor, tror jag vara öfverflödig, emedan den meningen gjort sig gällande, att det finnes för många elementarskolor inom landet och att åtminstone de tvåklassiga böra derföre indragas.

Att en del pedagogier icke uppfylla det med deras inrättande åsyftade ändamål, beror helt och hållet på läraren; ty erfarenheten har visat, att då en pedagogi under en lärare nästan saknat lärjungar, har den under en annan lärare haft ett betydligt antal och att många utgått från pedagogien till elementarskolans femte klass“.

af Herr A. W. Nilson, som förklarar sig ej kunna biträda Utskottets beslut i 11:te punkten.

Antal lärjungar

Fullständiga elementarläroverk.	I.	II.	III. 1-årig.		IV. 1-årig.		V. 2-årig.	
			kl. I.	r. I.	kl. I.	r. I.	kl. I.	r. I.
Upsala	36	61	78	6	65	13	89	6
Gefle	23	43	27	19	26	14	48	16
Linköping	44	63	75	5	72	5	147	9
Norrköping	38	51	41	16	27	12	41	19
Skara	20	45	63	5	56	6	120	10
Wenersborg	34	29	18	21	22	12	52	21
Strengnäs	10	18	14	5	26	4	28	9
Örebro	55	79	54	50	50	26	88	21
Nyköping	21	25	17	12	21	12	24	12
Westerås	15	44	38	8	36	10	47	16
Falun	40	44	33	18	29	7	46	9
Wexiö	31	41	49	2	69	5	103	8
Jönköping	18	80	47	12	64	12	79	25
Lund	53	70	64	17	58	8	134	20
Malmö	52	70	64	31	47	14	40	15
Christianstad	34	59	36	10	34	12	52	7
Carlskrona	32	48	30	15	20	29	31	26
Göteborg	49	73	32	62	47	51	104	58
Halmstad	26	38	33	9	30	11	10	9
Calmar	33	78	53	19	54	16	100	13
Carlstad	19	37	39	12	21	8	70	10
Hernösand	30	19	15	5	23	4	40	4
Östersund	16	41	29	8	23	1	18	5
Umeå	16	23	25	3	14	2	50	5
Luleå	13	12	9	2	9	6	22	5
Stockholms Gymnasium	—	—	—	—	—	—	—	—
Nya Elementarskolan	3	26	—	62	—	81	53	11
Hudiksvall	19	19	12	8	10	3	28	3
Westervik	24	24	17	22	15	15	15	12
Helsingborg	4	15	22	24	14	8	29	18
Wisby	37	42	32	10	11	18	24	17
Summa	845	1,317	1,066	498	993	425	1,732	419
Summa femklassiga	507	468	206	258	208	185	244	127
treklassiga	264	264	214	151	4	1	—	—
en- och tvåklassiga	562	359	—	—	—	—	—	—
	2,178	2,408	1,486	907	1,205	611	1,976	546
			2,393		1,816		2,522	

vid rikets

VI. 1.		VI. 2.		VII. 1.		VII. 2.		Summa	Summa	Summa	Summa
kl. I.	r. I.	kl. I.	r. I.	kl. I.	r. I.	kl. I.	r. I.	I & II.	kl. I.	r. I.	Summa Summarum.
50	14	37	3	23	4	19	4	97	361	50	508
21	4	13	7	7	3	7	0	66	149	63	278
38	4	31	10	20	3	15	4	107	398	40	545
11	3	8	4	12	0	4	3	89	144	57	290
54	6	39	4	38	1	31	2	65	401	34	500
12	4	14	6	8	8	6	3	63	132	75	270
3	3	5	2	6	2	10	3	28	92	28	148
44	10	28	5	18	11	22	16	134	304	139	577
5	2	6	4	6	4	1	0	46	80	46	172
23	6	23	4	22	2	16	0	59	205	46	310
22	0	12	3	4	0	9	2	84	155	39	278
29	4	20	0	20	2	24	1	72	314	22	408
31	10	20	3	25	0	3	0	98	269	62	429
42	5	30	4	28	0	8	1	123	364	55	542
18	9	24	5	6	2	13	0	122	212	76	410
11	1	28	2	13	0	13	3	93	187	35	315
10	7	7	5	4	5	5	6	80	107	93	280
29	9	21	10	17	6	32	3	122	282	199	603
8	4	8	4	3	3	3	2	64	95	42	201
28	4	28	3	13	0	15	4	111	291	59	461
26	2	20	0	8	2	5	0	56	189	34	279
13	5	14	0	9	2	6	1	49	120	21	190
9	3	6	1	0	4	0	4	57	85	26	168
24	1	11	0	8	3	5	3	39	137	17	193
3	2	1	0	0	2	0	0	25	44	17	86
25	8	36	2	24	9	20	3	—	105	22	127
35	7	—	—	15	4	—	—	29	103	165	297
5	1	4	0	3	0	3	0	38	65	15	118
—	18	—	—	—	8	—	—	48	47	75	170
6	10	0	0	10	6	0	1	19	81	67	167
4	5	6	3	6	1	3	3	79	86	57	222
639	171	500	94	376	97	298	72	2,162	5,604	1,776	9,542
—	—	—	—	—	—	—	—	975	658	570	2,203
—	—	—	—	—	—	—	—	528	218	152	898
—	—	—	—	—	—	—	—	921	—	—	921
639	171	500	94	376	97	298	72	4,586	6,480	2,498	13,564
810	594	473	370								
1,404		843									

Antal lärjungar

Femklassiga elementarläroverk.	I.	II.	III.	
			kl. I.	r. I.
Norrteļje	26	10	15	6
Eksjö	9	16	9	8
Mariestad	11	17	14	0
Lidköping	23	17	5	16
Borås	27	19	7	6
Landskrona	20	28	10	23
Ystad	18	30	10	13
Carlshamn	23	23	6	20
Uddevalla	44	22	19	5
Carl Johan	37	26	5	15
Christinehamn	25	19	10	11
Sundsvall	37	24	14	10
Piteå	23	12	1	4
Clara	35	52	27	19
Maria	45	44	23	34
Jakob	54	49	6	37
Katarina	50	60	25	31
Summa	507	468	206	258
Treklassiga elementarläroverk.				
Enköping*)	23	21	29	0
Wadstena	15	21	17	8
Söderköping	16	16	7	11
Wimmerby	8	10	15	0
Alingsås	18	11	5	10
Eskilstuna*)	37	20	3	19
Askersund	17	24	10	14
Sala	16	9	14	8
Arboga*)	20	30	25	15
Warberg	11	12	7	13
Oscarshamn	24	21	12	9
Amål	12	11	11	14
Filipstad	9	5	13	14
Arvika	13	21	29	3
Söderhamn	14	20	15	7
Haparanda, fyrklassigt	11	12	2	6
Summa	264	264	214	151

Nya tillkomna:

Stockholm, femklassigt, Göteborg, treklassigt.

*) Numera femklassigt.

vid rikets

IV.		V.		Summa I & II.	Summa kl. I.	Summa r. I.	Summa Summarum.
kl. I.	r. I.	kl. I.	r. I.				
4	0	9	1	36	28	7	71
16	7	15	6	25	40	21	86
12	7	14	5	28	40	12	80
3	8	9	10	40	17	34	91
10	3	7	1	46	24	10	80
13	6	10	2	48	33	31	112
10	12	14	4	48	34	29	111
14	7	14	10	46	34	37	117
9	10	13	7	66	41	22	129
7	15	8	9	63	20	39	122
9	4	23	1	44	42	16	102
18	11	6	0	61	38	21	120
4	1	7	2	35	12	7	54
26	10	33	10	87	86	39	212
26	23	24	32	89	73	89	251
5	24	18	12	103	29	73	205
22	37	20	15	110	67	83	260
208	185	244	127	975	658	570	2,203
—	—	—	—	44	29	0	73
—	—	—	—	36	17	8	61
—	—	—	—	32	7	11	50
—	—	—	—	18	15	0	33
—	—	—	—	29	5	10	44
—	—	—	—	57	3	19	79
—	—	—	—	41	10	14	65
—	—	—	—	25	14	8	47
—	—	—	—	50	25	15	90
—	—	—	—	23	7	13	43
—	—	—	—	45	12	9	66
—	—	—	—	23	11	14	48
—	—	—	—	14	13	14	41
—	—	—	—	34	29	3	66
—	—	—	—	34	15	7	56
4	1	—	—	23	6	7	36
4	1	—	—	528	218	152	898

LIVAT DIV

Antal lärjungar vid rikets

En- och tvåklassiga elementarläroverk och pedagogier.	Antal lärjungar.		
	1:a kl.	2:a kl.	Summa.
Öregrund, pedagog.	5	—	5
Skeninge	0	—	0
Sköfde*)	27	65	92
Hjo, pedagog.	22	9	31
Falköping, d:o	48	—	48
Ulricehamn, d:o	20	—	20
Södertelje, d:o	19	19	38
Mariefred, d:o	19	—	19
Köping, d:o	20	22	42
Nora, d:o	18	17	35
Linde, d:o	32	—	32
Hedemora, d:o	29	—	29
Säther, d:o	12	—	12
Avesta, d:o	16	—	16
Grenna, d:o	13	15	28
Engelholm, d:o	19	36	55
Cimbrishamn, d:o	8	—	8
Sölvesborg	16	11	27
Ronneby	15	25	40
Strömstad	19	21	40
Marstrand	11	10	21
Kongelf, pedagog.	15	13	28
Laholm, d:o	44	—	44
Falkenberg, d:o	19	—	19
Kongsbacka, d:o	3	11	14
Borgholm, d:o	16	18	34
Örnsköldsvik	2	2	4
Skellefteå*)	7	37	44
Nikolai	16	28	44
Transport	510	359	869

*) Numera treklassigt.

	Antal lärjungar.		
	1:a kl.	2:a kl.	Summa.
Transport	510	359	869
Ulrika Eleonora	8	—	8
Hedvig Eleonora	16	—	16
Adolf Fredrik	28	—	28
Summa	562	359	921

Nya tillkomna:

Trelleborg, tvåklassigt,
Wernamo, d:o.

Aflöningsstat för

Högre elementarläroverk.	Lektorer.			Personligt tillägg.	
	Antal.	Lön.			
Upsala	8	18,000	—	9,000	—
Gefle	8	18,072	—	7,137	—
Hudiksvall	5	12,000	—	500	—
Linköping	8	18,000	—	3,500	—
Norrköping	5	12,000	—	—	—
Westervik	3	7,500	—	500	—
Skara	8	19,022	72	6,207	28
Wenersborg	5	12,000	—	—	—
Strengnäs	8	19,075	15	10,452	97
Örebro	8	18,000	—	3,000	—
Nyköping	5	12,000	—	500	—
Westerås	8	18,522	09	5,977	91
Falun	5	12,000	—	1,500	—
Wexiö	8	18,000	—	7,000	—
Jönköping	6	14,000	—	1,500	—
Lund	8	18,000	—	5,500	—
Malmö	5	13,958	—	1,000	—
Christianstad	5	12,000	—	1,500	—
Carlskrona	5	12,000	—	2,000	—
Helsingborg	5	12,000	—	—	—
Göteborg	8	18,000	—	5,990	05
Halmstad	5	12,000	—	—	—
Calmar	8	18,682	—	8,192	—
Carlstad	8	19,733	50	6,153	—
Hernösand	7	18,263	97	3,057	61
Östersund	5	12,000	—	2,500	—
Umeå	5	12,000	—	1,000	—
Luleå	3	7,500	—	—	—
Wisby	5	12,000	—	6,500	—
Stockholms Gymnasium	8	19,728	—	4,500	—
Nya Elementarskolan	8	18,500	—	6,500	—
		464,557	43	111,167	82

575,725: 25

år 1867 vid rikets

Hela läroverkets aföningsstat.		Antal lärjungar.	Antal lärjungar i f. d. gymnasial- afdelningen.	Kostnad pr lärjunge			
				i hela läroverket.		i gymnasialafdel- ningen.	
				R:dr	öre	R:dr	öre
48,200	—	508	154	94	88	173	38
43,505	—	278	62	157	93	406	59
29,000	—	118	16	245	76	781	25
47,338	—	545	125	86	85	172	—
23,800	—	290	45	82	07	266	66
19,400	—	170	26	114	11	307	69
47,280	—	500	175	94	56	144	17
23,800	—	270	61	88	15	196	55
43,965	38	148	34	297	06	868	47
47,300	—	577	154	81	97	136	36
27,300	—	172	28	158	78	446	43
48,800	—	310	96	157	42	328	12
35,300	—	278	52	123	38	259	61
43,307	—	408	100	106	14	250	—
32,050	—	429	92	74	71	168	48
47,800	—	542	118	88	19	216	10
33,508	—	410	77	81	72	194	26
28,800	—	315	71	91	43	190	14
28,300	—	280	49	101	04	285	71
24,000	—	167	33	143	71	363	63
51,440	05	603	127	85	24	188	90
24,300	—	201	35	120	89	342	85
51,113	—	461	95	110	87	282	88
49,176	50	279	63	176	26	410	89
36,952	73	190	50	194	48	426	43
29,450	—	168	27	175	23	537	04
31,050	—	193	55	155	70	236	36
18,400	—	86	8	213	95	937	50
40,241	—	222	31	181	26	596	77
26,403	—	127	127	—	—	190	77
43,450	—	297	61	112	56	409	83
1,124,729	66	9,542	2,247	118	—	256	—

Kostnaden för hvarje lärjunge vid rikets högre elementarläroverk uppgår alltså i medeltal till 118 R:dr om året, och för lärjunge i f. d. gymnasialafdelningen till 256.

Aflöningsstat för år 1867 vid rikets

Femklassiga elementarläroverk.	Löner.		Antal	Kostnaden för
			lärljungar.	hvarje lärlunge.
Norrtelje	9,850	—	71	139
Ekesjö	11,850	—	86	138
Mariestad	10,850	—	80	136
Lidköping	10,350	—	91	114
Borås	11,850	—	80	147
Landskrona	9,357	42	112	84
Ystad	12,850	—	111	116
Carlshamn	10,850	—	117	93
Uddevalla	10,850	—	129	84
Carl Johan	9,350	—	122	77
Christinehamn	9,350	—	102	92
Sundsvall	11,850	—	120	99
Piteå	10,575	—	54	196
Clara	13,000	—	212	61
Maria	14,175	—	251	55
Jakob	15,175	—	205	79
Katharina	13,689	—	260	52
Summa	195,821	42	2,203	94
Tillkommer nytt i Stockholm	10,500	—		
Summa	206,321	42		
Treklassiga elementarläroverk.				
Enköping	5,050	—	73	69
Wadstena	7,050	—	61	116
Söderköping	8,052	69	50	161
Wimmerby	7,051	—	33	214
Alingsås	5,550	—	44	126
Eskilstuna	7,040	10	79	89
Askersund	5,050	—	65	78
Sala	8,050	—	47	171
Arboga	5,050	—	90	56
Warberg	7,858	56	43	183
Transport	65,802	35	585	—

	Löner.		Antal lärjungar.		Kostnaden för hvarje lärjunge.	
Transport	65,802	35	585	—	—	—
Oscarshamn	5,550	—	66	84	—	—
Åmål	7,550	—	48	157	—	—
Filipstad	6,050	—	41	148	—	—
Arvika	5,050	—	66	76	—	—
Söderhamn	5,050	—	56	83	—	—
Haparanda, fyrklassigt	9,050	—	36	251	—	—
Summa	104,102	35	898	116	—	—
<i>Tillkommer:</i>						
Nytt treklassigt i Göteborg	5,050	—	—	—	—	—
Ytterligare tvåklasser i Enköping	3,800	—	—	—	—	—
» » i Eskilstuna	3,800	—	—	—	—	—
» » i Arboga	3,800	—	—	—	—	—
Summa	120,552	35	—	—	—	—
En- och tvåklassiga elementarläroverk och pedagogier.						
Öregrund, pedag.	1,000	—	5	200	—	—
Skeninge	1,000	—	0	—	—	—
Sköfde (nu treklassigt)	5,050	—	92	54	—	—
Hjo, pedag.	3,900	—	31	125	—	—
Falköping, d:o	1,000	—	48	20	—	—
Ulricehamn, d:o	1,000	—	20	50	—	—
Södertelje, d:o	3,400	—	38	90	—	—
Mariefred, d:o	1,000	—	19	50	—	—
Köping, d:o	3,400	—	42	80	—	—
Nora, d:o	3,400	—	35	97	—	—
Linde, d:o	1,000	—	32	31	—	—
Hedemora, d:o	3,400	—	29	117	—	—
Säther, d:o	800	—	12	66	—	—
Avesta, d:o	1,000	—	16	63	—	—
Grenna, d:o	3,400	—	28	122	—	—
Engelholm, d:o	3,000	—	55	54	—	—
Cimbrishamn, d:o	1,000	—	8	125	—	—
Transport	37,750	—	510	—	—	—

	Löner.		Antal lärjungar.	Kostnaden för hvarje lärjunge.
Transport	37,750	—	510	—
Sölvesborg	3,900	—	27	145
Ronneby	3,900	—	40	98
Strömstad	5,000	—	40	125
Marstrand	5,400	—	21	257
Kongelf, pedag.	3,400	—	28	121
Laholm, d:o	1,000	—	44	22
Falkenberg, d:o	1,000	—	19	50
Kongsbacka, d:o	3,400	—	14	243
Borgholm, d:o	3,900	—	34	114
Örnsköldsvik	3,400	—	4	850
Skellefteå (nu treklassigt)	3,400	—	44	77
St. Nikolai	4,157	50	44	94
Ulrika Eleonora	5,751	50	8	719
Hedvig Eleonora	4,157	50	16	260
Adolf Fredrik	4,209	75	28	150
Summa	93,726	25	921	100
<i>Tillkommer nytt:</i>				
i Trelleborg, tvåklassigt	5,050	—		
i Wernamo, d:o	3,400	—		
i Skellefteå, en klass	1,650	—		
Summa	103,826	25		